

Republika e Kosovës - Republika Kosova - Republic of Kosovo
Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja
Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Developement

TREGU I KUMBULLËS

Qershori, 2015

**DEPARTAMENTI I ANALIZAVE EKONOMIKE DHE STATISTIKAVE
BUJQËSORE**

ANALIZA E TREGUT TË KUMBULLËS

Qershori, 2015

Parathënje

Analiza e tregut të kumbullës është një analizë që paraqet në mënyrën më të mirë gjendjen e tregut të kumbullës në Kosovë.

Në këtë analizë shtjellohen të dhënat e prodhimtarisë vendore, eksportit dhe importit të kumbullës, çmimeve të kumbullës vendore si dhe atyre të importuara, madhësisë së tregut, mbështetjes së sektorit të kumbullës si dhe konkluzionet finale mbi këtë analizë.

E gjithë kjo analizë është punuar në mënyrë të detajuar nga Departamenti i Analizave Ekonomike dhe Statistikave Bujqësore, dhe ka për qëllim të shërbej si një dokument i cili ka të përmbledhura të gjitha të dhënat e tregut të kumbullës në Kosovë.

Tregu i kumbullës

Kumbulla në Kosovë kultivohet në një masë të madhe. Në vitin 2013 rrëth 22% e sipërfaqes ishte mbjellur me kumbull përkatësisht 1,843 ha apo 31% më shumë, krahasuar me vitin paraprak që ishte rrëth

1,404 ha. Nëse shikojme të dhënat e pesë viteve të fundit shohim qartë se 2013 është viti në të cilin është kultivuar sipërfaqja më e madhe me kumbull.

1 Prodhimtaria vendore

Bazuar në të dhënat e Agjensionit të Statistikave të Kosovës prodhimtaria e kumbullës për vitin 2013 ishte 24,433 ton. Kosova ka importuar rrëth 299 ton kumbull të freskët, ndërsa si kumbull të

procesuar ka importuar sasi shumë të vogël prej 0.2 ton, që në përgjithësi llogaritet të jetë 299.2 ton sasia e kumbullës së importuar.

2 Zhvillimi i tregtisë

Mund të themi se Kosova qëndron mjëft mirë sa i përket tregut të kumbullës dhe plotësimit të nevojave vendore për konsum. Në aspektin e tregtisë Kosova në priudhen 2005-2014, mesatarisht ka importuar rrëth 350 ton kumbull, duke

përfshirë importin e kumbullës së freskët dhe importin në ekuivalentë të kumbullës ndërsa ka eksportuar mesatarisht rrëth 2 ton e kjo ka qenë kryesisht eksport i kumbullës së freskët.

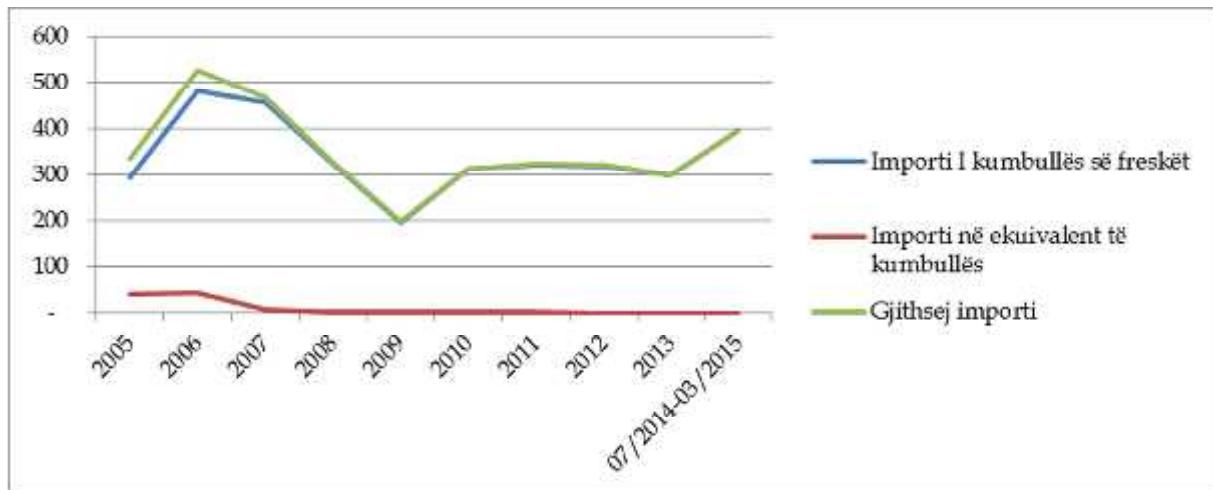
2.1 Importi i kumbullës

Në vitin 2013 Kosova ka importuar 299 ton kumbulla të freskëta që krahasuar me vitin 2012 sasia e importuar është rrëth 7% më e ulët. Vlera e importit të kumbullës së freskët në vitin 2013 ka qenë 124,718 €.

Shikuar në aspektin kohor në vitin 2006 ishte sasia më e madhe e kumbullës së

importuar për të arritur pikën më të ulët në vitin 2009. Pas një ngirje të vitin 2010 në periudhën pasuese deri në vitin 2013 importi i kumbullës ka shënuar ngritje dhe rënje të lehta e kjo ka ndodhur në varshmëri nga disponueshmëria e prodhimit vendor.

Figura 1: Import i Kumbullës 2005-2014, në metrik ton

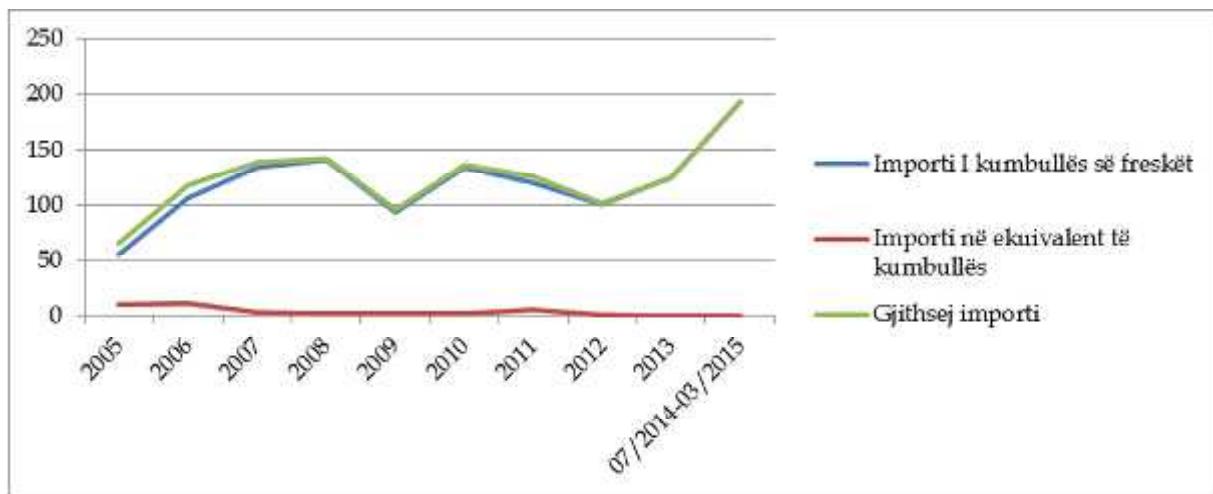

Burimi: MBPZHR-DAESB

Në vitin 2013 vlera e importit të kumbullës në total ka qenë 125 mijë €, dhe i tërë importi ka qenë import i kumbullës së freskët. Gjatë kalkulimit të sasisë së importit të kumbullës si vit për kalkulum

nuk është përdorur viti kalendarik mirëpo të dhënat vjetore janë llogaritur nga muaji Korrik kur fillon sezona e vjetes së kumbullës deri në muajin Qershor të vitit tjetër kur edhe fillon sezona tjetër.

Figura 2: Importi i kumbullës 2005-2014, në 1000 €

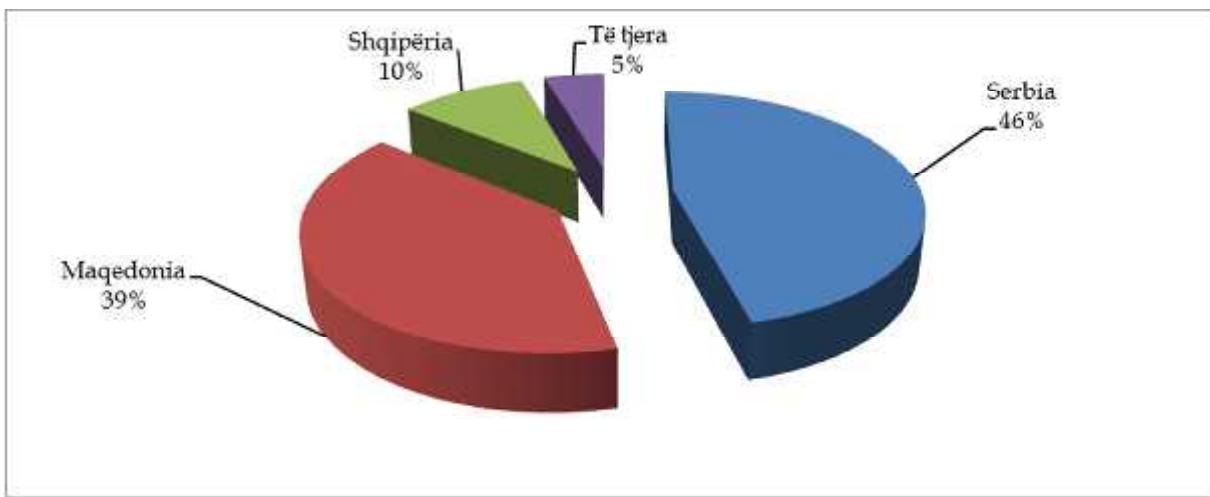

Burimi: MBPZHR-DAESB

Në vitin 2013 përkatësisht nga Korriku i vitit 2013 deri në Qershor të vitit 2014 kumbulla e freskët është importuar kryesisht nga Serbia (46%), nga

Maqedonia (39%), nga Shqipëria (10%) si dhe pjesa tjeter prej 5% nga vendet e tjera si: Greqia, Italia, Turqia ejt.

Figura 3: Importi i kumbullës së freskët 2013/2014 sipas vendeve

Burimi: MBPZHR-DAESB

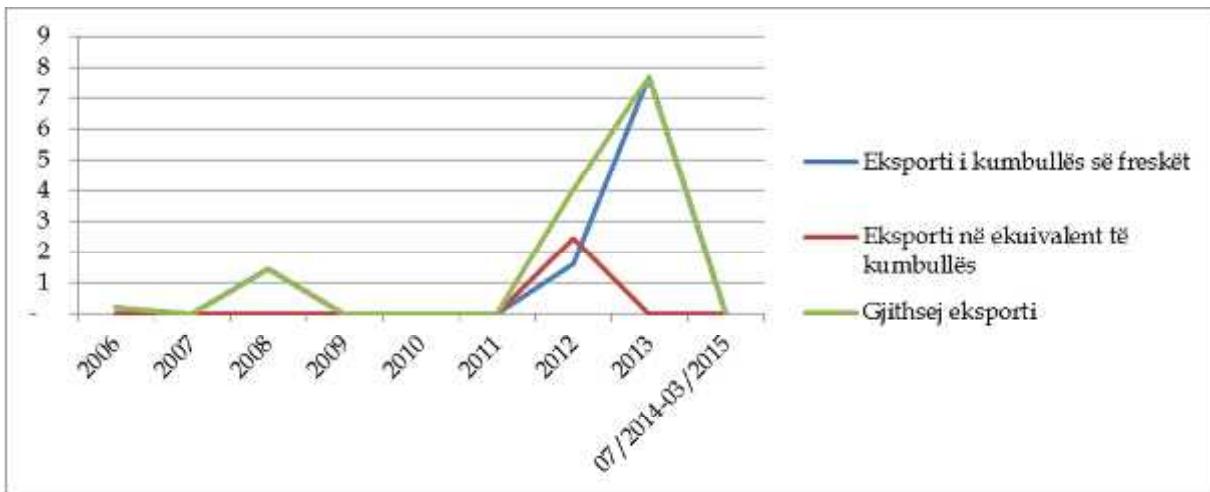
2.2 Eksporti i kumbullës

Në vitin 2013 Kosova ka eksportuar 7.7 ton kumbulla dhe e tërë kjo sasi ka qenë kumbull e freskët që krahasuar me vitin 2012 sasia e eksportuar është dukshëm më e madhe. Në vitin 2012 për dallim nga viti 2013 pjesa më e madhe e eksportit ka qenë në ekuivalent të kumbullës ndërsa rreth 1.6 ton ka qenë kumbull e freskët. Ndërsa

nga Korriku 2014 deri në Mars 2015 nuk ka pasur eksport të kumbullës.

Shikuar ndër vite sasia e eksportuar ka shënuar luhatje. Sasia më e madhe e ekportit të kumbullës ka qenë në vitin 2012 dhe vitin 2013. Viti 2012 ka qenë viti i vetëm kur Kosova ka pasur eksport në ekuivalent të kumbullës.

Figura 4: Eksporti i kumbullës 2006-2014 në metrik ton

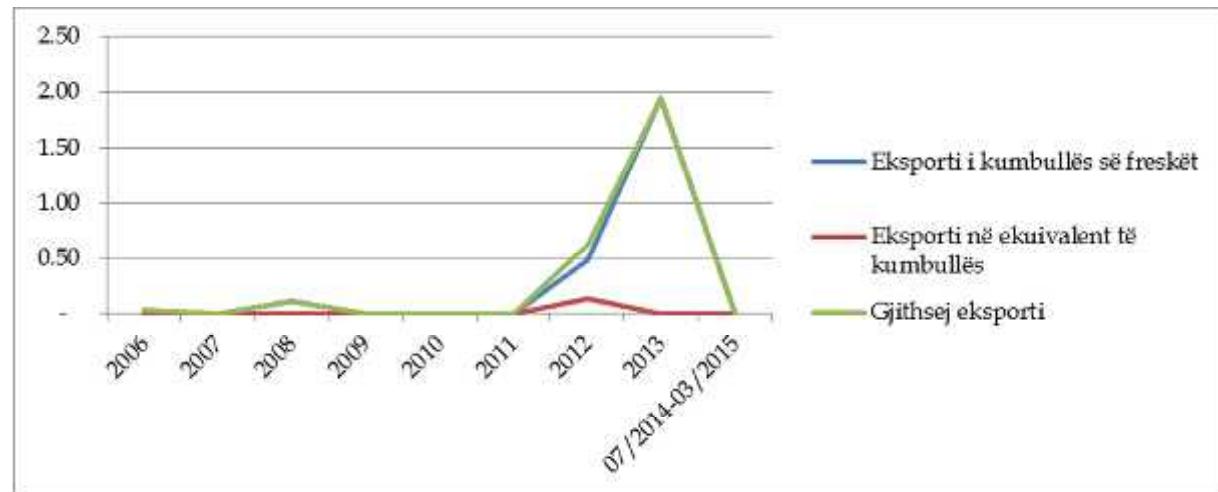

Burimi: MBPZHR-DAESB

Vlera e eksportit të kumbullës në vitin 2013 ka qenë 1,947 € që njëherit paraqet

edhe vlerën më të lartë të eksportit. Përveç në vitin 2013 eksport të kumbullës ka

Figura 5: Eksporti i kumbullës 2006-2014 në 1000 €

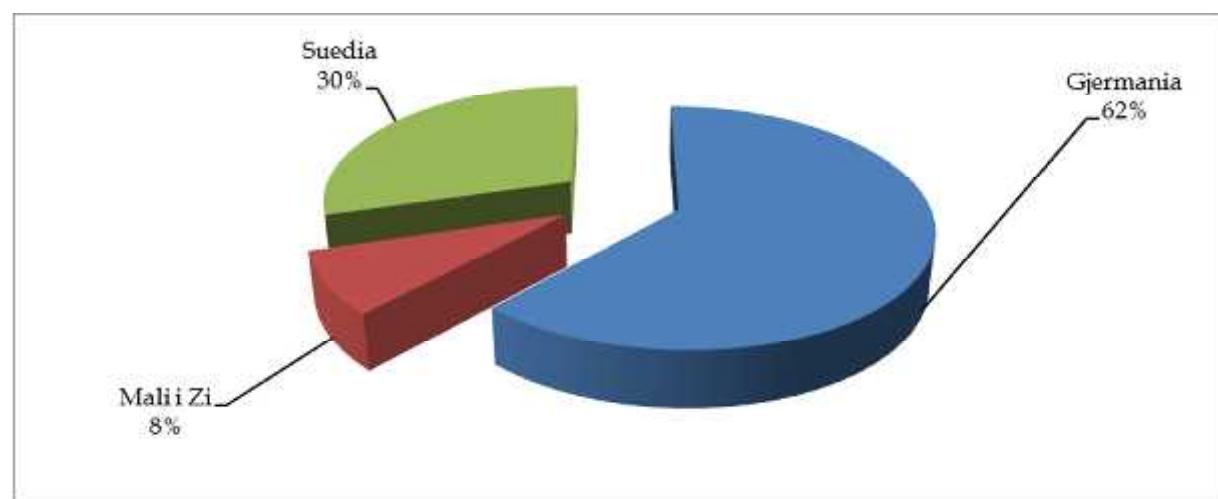
Burimi: MBPZHR-DAESB

Në vitin 2013, përkatësisht nga Korriku i vitit 2013 deri në Qershori të vitit 2014 kumbulla e freskët është eksportuar kryesisht në Suedi (62%), Gjermani (30%) dhe Mal të Zi (8%). Sasia e eksportuar e

pasur edhe në vitet 2006, 2008 dhe 2012.

kumbullës e paraqitur në figurën më poshtë është eksport i kumbullës së freskët dhe kryesisht është eksportuar gjatë muajve Gusht dhe Shtator.

Figura 6: Eksporti i kumbullës së freskët 2013/2014 sipas vendeve

Burimi: MBPZHR-DAESB

Edhe në vitin 2012 sa i përket vendeve në të cilat është eksportuar kumbulla e freskët ka qenë strukturë pothuajse e

njejtë me vitin 2013 por që është eksportuar vetëm në Gjermani (80%) dhe Mal të Zi (20%).

2.3 Bilanci tregtar i kumbullës

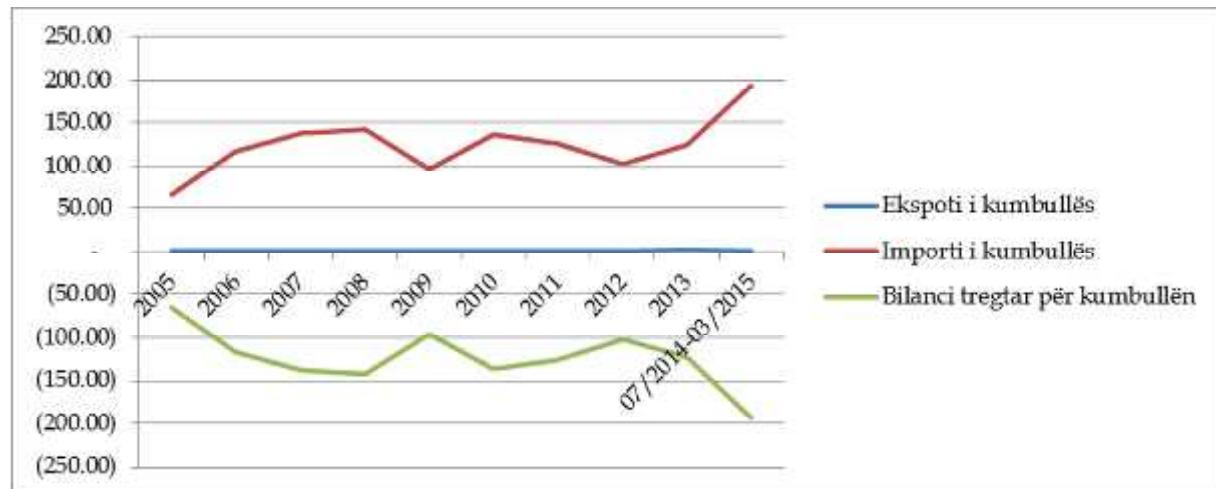
Nga figura më poshtë shihet se vlera e bilancit tregtar ka qenë më e larta në vitin

2014 prej 193 mijë €, ndërsa nëse e shikojmë në aspektin e raportit në mes të

eksportit dhe importit është një përqindje mjaft e ulët e mbulueshmërisë në të gjitha vitet. Duke marr parasysh gjendjen e përgjithshme të tregut të kumbullës mund të themi se përkundër përqindjes së

mbulueshmërisë shumë të ulët, ky treg qëndron mjaft mirë në aspektin e zhvillimit të përgjithshëm. Mbulueshmëria më e lartë ka qenë në vitin 2013 me 1.56%.

Figura 7: Vlera e bilancit tregtar për kumbullën në 1000 €

Burimi: MBPZHR-DAESB

3 Çmimet e tregut

Tregut i kumbullës nuk është edhe aq i madh krahasuar me kulturat të tjera. Në tregun tonë hasim dy lloje të varieteteve të cilat janë: kumbulla prune dhe pozhegra, këto varietete gjinden në treg në sezona të ndryshme.

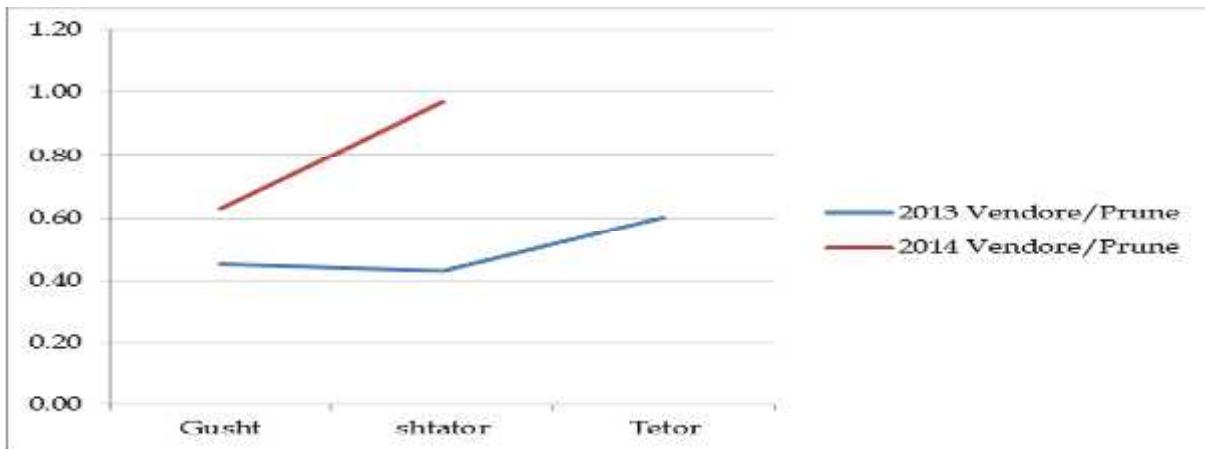
Sa i përket kulturës së kumbullës në tregun tonë gjendet edhe kumbulla vendore edhe ajo e importuar. Kumbulla vendore gjindet në treg nga muaji Korrik/Gusht dhe në muajin Shtator ndërsa kumbulla e importuar gjindet në tregun tonë gjatë tërë vitit.

3.1 Çmimet në tregun vendor

Kumbulla vendore fillon të jetë në treg nga fundi i muajit Korrik. Si varieteti pruna poashtu edhe varieteti i pozhegrës në treg janë deri në muajin Shatator e më pas zëvendësohen nga importi. Çmimet e tregut të kumbullës për varietetin pozhegra sillen nga 0.69 € deri në 0.97 €, ndërsa ato të varietetit prune sillen nga

0.63 € deri në 0.97 €. Krahasuar me vitin 2013 ku çmimet e kumbullës për të dy varietet kanë qenë më të ulëta, ato të varietetit prune nga 0.45 € deri në 0.60 €, ndërsa ato të varietetit pozhegra nga 0.90 € deri në 0.53 € varësisht nga muaji, këto ndryshime të çmimeve mund të vërehen edhe në figurën e paraqitur më poshtë.

Figura 8: Çmimet vendore për kumbull 2013-2014

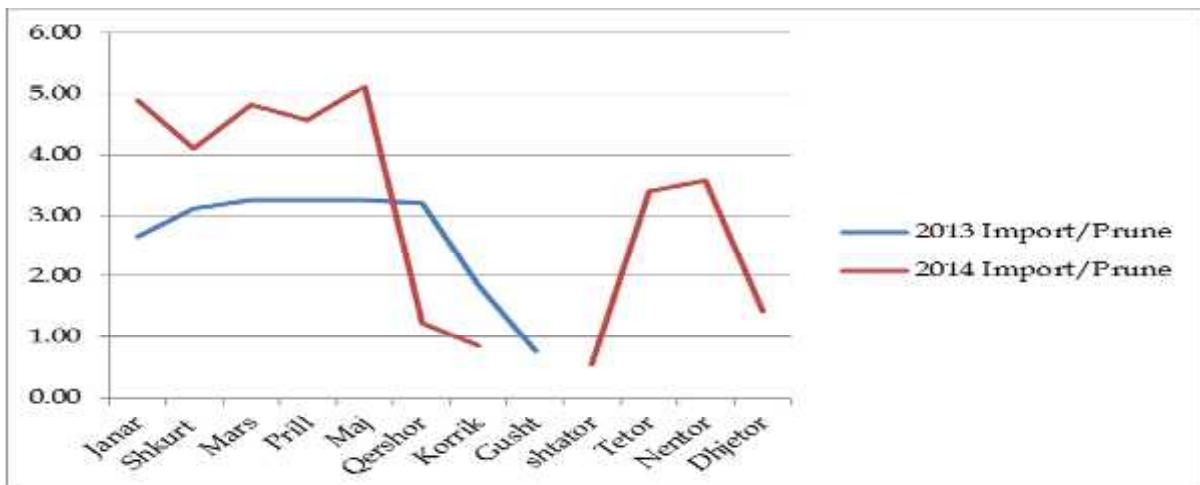
Burimi: MBPZHR-DAESB

3.2 Çmimet e importit

Kumbulla e importuar gjindet në tregun tonë gjatë gjithë kohës e edhe kur kumbulla vendore është e pranishme në treg. Çmimet e importit të kumbullës në Kosovë për varietetin pozhegra janë sjellur nga 0.73 € në muajin Janar, duke vazhduar me këtë mesatare edhe në muajt e tjera gjatë vitit deri në muajin Dhjetor ku paraqitet me çmim prej 4.88 €, ndërsa sa i përket varietetit prune për vitin 2013 çmimet janë sjellur nga 2.65 € në muajin Janar, duke shënuar zbritje në muajt kur kumbulla vendore është në treg në 0.76 €,

dhe duke vazhuar me ngritje në muajt pasues. Sa i përket vitit 2014 çmimet për varietetin pozhegra fillojnë me një trend të rritjes në muajin Janar duke vazhduar me një mesatare të tillë deri në muajt kur kemi kumbull vendore në treg, çmimi i të cilave është 0.55 € dhe duke pasuar në muajt tjerë kur nuk kemi kumbull vendore, me çmim të lartë si në fillim të vitit. Gjithashtu edhe për varietetin prune çmimet paraqiten me trend pothuajse të njejtë sikurse për varietetin e pozhegrës.

Figura 9: Çmimet vendore për kumbull 2013-2014

Burimi: MBPZHR-DAESB

4 Madhësia e tregut

Për dallim nga kulturat e tjera bujqësore prodhimtaria e kumbullës në Kosovë është më e mjaftushme në aspektin e përbushjes së nevojave vendore.

Tregu i kumbullës në Kosovë në vitin 2013 ishte 24,732 ton duke marrur parasysh

4.1 Mbështetja e prodhimtarisë së kumbullës

4.1.1 Pagesat direkte për kumbull

Sipas të dhënave statistikore në Kosovë janë të mbjellura 8,342 ha me pemë të të gjitha llojeve. Sa i përket kulturës së kumbullës Ministria e Bujqësisë ka filluar nga ky vit të përkrah fermerët me pagesa direkte. Subvencionimi do të bëhet përsipërfaqe në vlerë prej 400 €/ha. Përfitues

edhe importin dhe eksportin e kumbullës së freskët dhe të procesuar. Kumbulla përbush nevojat vendore për konsum me rreth 98%, një përqindje kjo shumë e kënaqshme për tregun tonë.

do të jenë fermerët të cilët kanë të mbjellur së paku 0.50 ha me kumbull dhe që i plotësojnë kriteret e parashtuara sipas programit. Buxheti i planifikuar për pagesa direkte (subvencionimi) përmishtë egzistuese është 1,100,000.00 €.

4.1.2 Masat e zhvillimit rural që përkrahin sektorin e pemëve - kumbull

Prodhimtaria e pemëve në përgjithësi duke përfshirë edhe prodhimtarinë e kumbullës mështeten në kuadër të masës 101. Në momentin e aplikimit për investime në sektorin e pemëve, aplikuesit

duhet të dëshmojnë ekzistimin e sipërfaqeve në pronësi apo të marra me qira në Regjistrin e Fermave prej së paku 1 ha për pemë farore. Sipërfaqja minimale e ngastrës për pemë drufrutore duhet të jetë

0.35 ha. Në rast të investimeve në makineri bujqësore dhe pajisje dhe/ose investime në ndërtim dhe përmirësim të objekteve, investimi duhet të përputhet me kapacitetet prodhuese;

Investimet e pranueshme në sektorin e pemëve - kumbulla janë:

-Investimet në ngritjen e pemishteve të reja me madhësi minimale prej 1 ha për pemë frutore.

-Investimet në vendosjen e sistemeve të ujitjes në fermë sipas praktikave efikase të ujitjes.

-Investimet në prodhim të energjisë në fermë nga burimet e ripërtëritshme.

-Investimet në vendosjen e rrjetave për mbrojtje nga breshëri.

-Investimet në makineri bujqësore dhe pajisje për pemishte, për mbrojtje të bimëve, për plehërim, për vjelje dhe trajtim pas vjeljes.

-Investimet në ndërtimin dhe përmirësimin e objekteve për aktivitetet e pasvjetjes, objekteve për vendosjen e makinave dhe objekteve për vendosjen e produkteve për mbrojtje të bimëve dhe plehra artificiale.

Shkalla e përkrahjes publike - Vlera minimale e pranueshme për projekteve është 10,000 € ndërsa vlera maksimale 120,000 €. Përkrahja publike është në nivelin 60% të shpenzimeve të pranueshme të investimit, ndërsa përkrahje shtesë prej 10% jepet për investime në zona malore dhe 5% për fermerë të rinj (40 vjeç apo edhe më të rinj). Shuma totale e ndarë për përkrahje

për pemë drufrutore në vitin 2015 është 2,000,000 €.

Masa 103 - Kjo masë synon t'i përkrahë investimet në industrinë e përpunimit të ushqimit në pesë nën sektorë: përpunim të qumështit, përpunim të mishit, përpunim të pemëve dhe perimeve dhe prodhim të verës.

Objektivat e përgjithshme të masës janë: Rritja e aftësisë konkurruese të sektorit agro - ushqimor përmes rritjes së produktivitetit dhe futjes së teknologjive dhe produkteve të reja; Përafrimi me standarde e BE-së dhe përmirësimet në mbrojtjen e mjedisit, sigurinë ushqimore dhe cilësinë e produkteve, mirëqenien e kafshëve dhe gjurmueshmërinë e zinxhirit të ushqimit dhe menaxhimin e mbeturinave; Forcimi i lidhjeve me prodhimin primar dhe prodhimi i energjisë së ripërtërishme me qëllim të ruajtjes së mjedisit.

Objektivat e veçanta të sektorit të përpunimit të pemëve dhe perimeve si dhe rrushit të verës janë:

-Implementimi i standardeve kombëtare dhe atyre të BE-së (siguria ushqimore, cilësia);

-Përmirësimi i teknologjisë së përpunimit si dhe objekteve të tjera përcjellëse (depot ruajtëse/ftohëse) duke futur pajisje/teknologji të reja;

-Diversifikimi i prodhimeve;

-Përmirësimi i marketingut;

-Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve.

Kriteret specifike të pranueshmërisë - Të pranueshme janë investimet në sektorin e përpunimit të qumështit, mishit, frutave, perimeve dhe verës si dhe shpenzimet e marketingut për promovimin e tyre.

Shpenzimet e pranueshme të marketingut për të gjitha nënmasat e masës 103 janë:

-Përgatitja dhe shtypja e katalogëve, fletëpalosjeve, broshurave, posterëve etj. për promovim të produkteve, por jo shpërndarja e tyre.

-Prodhimi i audio dhe video spoteve promovuese, por jo shpërndarja /emetimi i tyre medial.

-Vlera maksimale e shpenzimeve të pranueshme për marketing është e kufizuar në masën 5% të investimeve të pranueshme.

Si përfituesit e mundshëm janë subjektet të cilat kanë zhvilluar aktivitetin e tyre në sektorin përkatës për së paku 2 vjet para datës së aplikimit. Në rast të investimit në qendrat grumbulluese dhe paketuese:

5 Konkluzionet

Nga të gjitha të dhënat e paraqitura në analizën e tregut të kumbullës mund të konkludojmë se në Kosovë sipërfaqja e mbjellur me kumbull dhe prodhimtaria është rritur në vazhdimësi gjatë viteve të fundit.

Kumbulla plotëson rreth 98% të nevojave të tregut, një sasi e vogël importohet në periudhën kur kumbulla vendore nuk gjendet në treg. Me rritjen e mëtutjeshme të sipërfaqes së mbjellur me kumbull do të rritej prodhimtaria dhe mundësia për

kapaciteti minimal i ruajtjes duhet të jetë së paku 500 ton të prodhimit.

Shpenzimet e pranueshme - Intensiteti i përkrahjes publike është 50% e shpenzimeve të pranueshme, në rastin e investimeve për trajnimin e mbetjeve intensiteti i përkrahjes është 60%. Pagesa për masën 103 bëhet në dy këste, pjesa e parë e përkrahjes publike në shumë prej 50% të investimeve të pranueshme bëhet në formë të paradhënieς pas nënshkrimit të kontratës me përfituesin dhe pjesa tjeter e mbetur prej 50%, paguhet pas përfundimit të investimit të përgjithshëm. Vlera minimale e shpenzimeve të pranueshme për projekt është 30,000 €, ndërsa vlera maksimale e shpenzimeve të pranueshme për projekt është 400,000 €.

Mjetet financiare sa i përket nënmasës 103.3 përpunimi i pemëve dhe perimeve janë 1,400.000 € që është 28% e gjithsej shumës prej 5,000.000 € të ndarë për masën 103.

eksport të kumbullës dhe produkteve të saj.

Në Kosovë pjesa më e madhe e prodhimtarisë së kumbullës orientohet në sektorin e përpunimit dhe atë jo vetëm industrial mirëpo edhe në kuadër të ekonomive familjave.